

ШЕВЧЕНКО

Інна Юріївна

shevchenko.khnadu@gmail.com

к.е.н., доцент, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

УДК 378.14

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОГО
ТРАНСПОРТУ

JOB INSTRUCTION AS THE BASIS OF FORMING THE TRAINING
PLANS FOR PREPARING THE ECONOMIC SPECIALISTS FOR THE
MOTOR TRANSPORT ENTERPRISES

У статті висвітлено особливості урахування положень посадових інструкцій фахівців з економічних питань на підприємствах автомобільного транспорту при розробленні навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів зі спеціальностей 051 «Економіка» і 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті.

В статье освещены особенности учета положений должностных инструкций специалистов по экономическим вопросам на предприятиях автомобильного транспорта при разработке учебных планов подготовки бакалавров и магистров по специальностям 051 «Экономика» и 076 «Предпринимательство, торговля и биржевая деятельность» в Харьковском национальном автомобильно-дорожном университете.

The article highlights the peculiarities of taking into account the provisions of the job instructions of specialists in the economic issues at the motor transport enterprises during developing the curricula for the preparation of bachelors and masters by the specialties 051 «Economics» and 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» at the Kharkiv National Automobile and Highway University.

Ключові слова: посадова інструкція, підготовка бакалаврів і магістрів, підприємство автомобільного транспорту

Ключевые слова: должностная инструкция, подготовка бакалавров и магистров, предприятие автомобильного транспорта

Keywords: job instruction, preparation of bachelors and masters, motor transport enterprise

ВСТУП

Автомобільний транспорт є невід'ємною та стратегічно важливою частиною транспортної інфраструктури України, традиційно займаючи лідерську позицію на вітчизняному ринку транспортних послуг.

Як свідчать архівні та актуальні дані Державної служби статистики України [1], лише в період 2000-2015 рр. автомобільним транспортом забезпечувалося 71,52-77,35% перевезення вантажів і 83,49-90,46% перевезення пасажирів. Разом з тим, в останні роки сформувалися та демонструють прогресуючу тенденцію до загострення ряд проблем розвитку підприємств автомобільного транспорту [2], серед яких особливе місце відведено проблемі браку кваліфікованих кадрів.

Вважаємо, що дана проблема не може бути вирішена лише через інтенсифікацію процесів підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців у сфері автомобільного транспорту – як ніколи раніше актуалізується необхідність формування ефективної

системи цільової первісної підготовки практико-орієнтованих фахівців для автотранспортних підприємств.

У попередніх дослідженнях автора [3] було закладено теоретичні основи формування внутрішньо-регіональної системи цільової первісної підготовки практико-орієнтованих фахівців, заснованої на здійсненні погалузевої прив'язки вищих навчальних закладів освіти до провідних підприємств видів економічної діяльності на регіональному рівні.

Зокрема, зазначалося, що з метою забезпечення ефективності розробленої теоретичної моделі підготовки практико-орієнтованих фахівців в умовах регіоналізації, підготовку фахівців для виду економічної діяльності «Транспорт і зв'язок» у Харківській області рекомендується здійснювати такими вишами як Українська державна академія залізничного транспорту, Харківська національна академія міського господарства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інсти-

тут», Національний аерокосмічний університет імені М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Українська інженерно-педагогічна академія, Харківський національний університет радіоелектроніки, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна [3].

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, заснований у 1930 році, за 87-річну історію успішного функціонування акумулював значний досвід у підготовці фахівців для підприємств автомобільного транспорту.

Нині Харківським національним автомобільно-дорожнім університетом здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів за спеціальностями «Автомобільний транспорт», «Прикладна механіка», «Галузеве машинобудування», «Енергетичне машинобудування», «Професійна освіта» (спеціалізації «Транспорт» і «Метрологія, стандартизація та сертифікація»), «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», «Будівництво та цивільна інженерія», «Екологія», «Геодезія та землеустрій», «Матеріалознавство», «Комп'ютерні науки та інформаційні технології», «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», «Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка», «Інженерія програмного забезпечення», «Транспортні технології», «Менеджмент», «Економіка», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «Облік і оподаткування», «Міжнародні економічні відносини» [4].

На випускових кафедрах налагоджено багаторічне співробітництво з провідними підприємствами автомобільного транспорту Харківського регіону (на кшталт АТП 16329, АТП 16350, АТП 16351, АТП 16363, АТП 16364, АТП 16368), що закріплено в ряді діоговорів на підготовку фахівців.

При формуванні навчальних планів випусковими кафедрами максимально враховуються галузеві особливості функціонування підприємств автомобільного транспорту, зокрема, в основу навчальних і освітньо-кваліфікаційних програм підготовки бакалаврів і магістрів закладаються основні положення посадових

інструкцій відповідних фахівців у сфері автомобільного транспорту.

МЕТА РОБОТИ полягає у висвітленні особливостей урахування положень посадових інструкцій фахівців з економічних питань на підприємствах автомобільного транспорту при розробленні навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів зі спеціальностей 051 «Економіка» і 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема, метод аналізу та синтезу, метод індукції та дедукції, системний підхід, порівняльний аналіз, контент-аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як свідчать результати попередніх досліджень [5], на підприємствах автомобільного транспорту, як правило, має місце функціональна організаційна структура управління підприємством, в якій функції економічного забезпечення господарської діяльності покладаються на керівника підприємства, заступника керівника підприємства, керівника і працівників планово-економічного відділу, керівника і працівників відділу організації праці та заробітної плати, керівника і працівників відділу кадрів.

На кафедрі економіки і підприємництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, якою здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів за спеціальностями 051 «Економіка» і 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», формування навчальних планів здійснюється з урахуванням основних положень посадових інструкцій фахівців з економічних питань на підприємствах автомобільного транспорту відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників «Випуск 69. Автомобільний транспорт» [6] (табл. 1).

Таблиця 1

Урахування положень посадових інструкцій фахівців з економічних питань на підприємствах автомобільного транспорту при розробленні навчальних планів підготовки фахівців зі спеціальностей 051 і 076

[складено автором із використанням посадових інструкцій [6] і зазначених навчальних планів]

Посада	Знання і вміння згідно посадової інструкції	Навчальні дисципліни, що забезпечують формування необхідних знань і умінь
1	2	3
Керівник підприємства автомобільного транспорту	Керує згідно з чинним законодавством усіма видами діяльності підприємства. Формує стратегію розвитку підприємства і забезпечує її виконання. Забезпечує виконання підприємством зобов'язань перед бюджетами всіх рівнів, замовниками послуг і кредиторами. Організовує роботу та ефективну взаємодію усіх структурних підрозділів підприємства, спрямовує їх діяльність на виконання договірних зобов'язань щодо надання транспортних послуг, удосконалення процесу перевезень, зростання обсягів транспортної роботи та прибутку підприємства. Забезпечує підвищення ефективності роботи підрозділів з метою задоволення потреб споживачів у якісних і безпечних транспортних послугах.	Економіка підприємства, Менеджмент, Господарське право, Транспортне право, Підприємницькі комунікації, Економічна безпека, Гроші і кредит, Бізнес-планування, Економіка автомобільного транспорту, Транспортне підприємництво, Стратегія підприємства, Стратегічне управління підприємством,

Продовження табл. 1

1	2	3
	<p>Стимулює підвищення продуктивності праці працівників підприємства, ефективності перевізного процесу та ремонтного виробництва на основі запровадження сучасних технологій організації праці, виробництва й управління. Аналізує результати роботи підприємства, вживає заходів щодо усунення виявлених недоліків. Забезпечує розроблення, укладення і виконання колективного договору; вживає заходів щодо зміцнення трудової і виробничої дисципліни. Виришує всі питання в межах наданих йому прав та доручає виконання окремих виробничо-господарських функцій іншим посадовим особам: заступникам директора, керівникам структурних підрозділів. Забезпечує дотримання законності в діяльності підприємства та здійсненні його господарсько-економічних зв'язків, зміцнення договірної дисципліни та обліку. Своєчасно вживає заходів щодо запобігання банкрутству підприємства у разі його неплатоспроможності. Захищає майнові інтереси підприємства в суді, органах державної влади.</p>	<p>Економіка праці і соціально-трудові відносини, Менеджмент персоналу, Фінансовий менеджмент, Економічна діагностика</p>
<p><i>Заступник керівника підприємства автомобільного транспорту</i></p>	<p>Визначає і координує діяльність служби експлуатації підприємства. Вживає заходів для своєчасного виконання підприємством договірних зобов'язань щодо якісних та безпечних перевезень пасажирів та вантажів. Організовує вивчення ринку транспортних послуг та потреб споживачів, виявляючи характер, обсяги і напрямки транспортних потоків. Керує підготовкою комплексу документів, необхідних для отримання підприємством ліцензій, сертифікатів і свідоцтв у випадках, передбачених чинним законодавством. Забезпечує представництво інтересів підприємства при проведенні конкурсу щодо визначення перевізника для обслуговування автобусних маршрутів. За результатами конкурсу забезпечує укладання і контролює виконання договору перевезень. Бере участь в роботі з удосконалення транспортної мережі в регіоні. Керує розробкою і впровадженням новітніх технологій і методів організації перевезень. Організовує впровадження сучасних форм організації праці водіїв. Організовує контроль за станом дорожньої документації, обліком і витратами автомобільного палива. Керує діяльністю структурних підрозділів служби експлуатації підприємства, контролює результати її роботи, стан трудової і виробничої дисципліни.</p>	<p>Економіка підприємства, Менеджмент, Господарське право, Транспортне право, Маркетинг, Логістика, Організація виробництва, Регіональна економіка, Економіка і організація інноваційної діяльності, Управління витратами, Охорона праці, Економіка праці і соціально-трудові відносини</p>
<p><i>Керівник планово-економічного відділу</i></p>	<p>Здійснює керівництво роботою з економічного планування на підприємстві, направленою на організацію раціональної господарської діяльності, виявлення і використання резервів виробництва з метою досягнення найбільшої економічної ефективності. Очолює підготовку проєктів перспективних, річних, квартальних і місячних планів підрозділами підприємства з усіх видів діяльності, а також обґрунтувань і розрахунків до них згідно з завданнями, встановленими планами та замовленнями. Керує складанням планів підприємства, узгоджує і взаємно пов'язує всі його розділи, бере участь у розробленні комплексного плану соціально-економічного розвитку. Забезпечує доведення показників плану до підрозділів підприємства. Організує розроблення прогресивних планів техніко-економічних нормативів матеріальних і трудових витрат, проєктів постійних, тимчасових, разових цін на продукцію підприємства, тарифів на роботи (послуги), планово-розрахункових цін на основні види сировини, матеріалів та напівфабрикатів, які використовуються у виробництві, кошторисної калькуляції товарної продукції. Забезпечує проведення робіт з підвищення наукового обґрунтування планів, комплексного економічного аналізу всіх видів діяльності підприємства і своєчасне розроблення заходів щодо ефективного використання капітальних вкладень, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, прискорення темпів зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності виробництва, збільшення фондівіддачі та прибутку, усунення збитків і нерациональних витрат. Організує контроль за виконанням плану реалізації продукції та плану прибутку, правильністю застосування встановлених цін, участю відділу в розробленні заходів щодо підсилення режиму економії, зниженням збитків та непродуктивних витрат, ліквідацією збиткових окремих видів продукції, удосконаленням ціноутворення.</p>	<p>Економіка підприємства, Аналіз господарської діяльності, Організація виробництва, Економетрика, Ціноутворення, Управління витратами, Планування і контроль на підприємстві, Проєктний аналіз, Управління проєктами, Економічна діагностика, Фінанси, Фінансовий менеджмент, Економіка і організація інноваційної діяльності, Інвестування, Маркетинг, Бухгалтерський облік, Оптимізаційні методи і моделі в економіці, Логістика, Статистика, Гроші і кредит, Оподаткування і мінімізація податкових ризиків, Бізнес-планування, Бюджетування суб'єктів підприємницької діяльності, Внутрішній економічний механізм підприємства, Прогнозування соціально-економічних процесів, Економіка праці і соціально-трудові відносини, Охорона праці, Стратегія підприємства, Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків</p>

1	2	3
	<p>Разом з бухгалтерією здійснює методичне керівництво і організацію роботи з упровадження, вдосконалення та розширення сфери внутрішньогосподарського розрахунку. Забезпечує розроблення проектів кошторисів витрат фондів економічного стимулювання, методичних матеріалів для цехового техніко-економічного планування, розрахунку економічної ефективності заходів щодо упровадження нової техніки та технології, раціоналізаторських пропозицій і винаходів. Організує систематичний контроль за додержанням підрозділами підприємства планової дисципліни, виконанням завдань, а також статистичний облік усіх виробничих і техніко-економічних показників роботи підприємства, підготовку періодичної звітності в установлені строки. Організує участь відділу в розробленні раціональної планової та облікової документації, а також упровадження засобів механізації і автоматизації у сфері планування, обліку та економічного аналізу. Забезпечує підготовку висновків на проекти оптових цін на продукцію, яка надходить на підприємство, проведення досліджень з питань економіки підприємства, методичне керівництво організацією економічної роботи в підрозділах підприємства.</p>	
<p><i>Керівник відділу організації праці та заробітної плати</i></p>	<p>Забезпечує виконання робіт з удосконалення організації праці, управління виробництвом, форм і систем заробітної плати, матеріального і морального стимулювання працівників підприємства. Організовує підготовку перспективних і річних планів заробітної плати, кошторисів витрат на утримання апарату управління, розроблення завдань щодо зниження трудомісткості продукції (робіт, послуг) і календарних планів перегляду норм трудових витрат. Аналізує ефективність застосування діючих форм і систем оплати праці, матеріального та морального стимулювання, забезпечує розроблення пропозицій щодо їх удосконалення, а також проектів положень про преміювання працівників підприємства. Керує проведенням робіт з трудових процесів, організації та умов праці і виявлення резервів зростання продуктивності праці, а також розроблення заходів щодо вдосконалення розподілу і кооперації праці, поліпшення використання робочого часу, атестації та раціоналізації робочих місць, скорочення застосування важкої фізичної праці, створення сприятливих умов праці тощо. Готує пропозиції щодо упровадження і підвищення ефективності колективних форм організації та оплати праці, а також застосування централізовано розроблених типових проектів організації праці працівників і окремих підрозділів підприємства. Організовує роботу з нормування праці, своєчасного перегляду норм, упровадження технічно обґрунтованих нормативів праці.</p>	<p>Економіка підприємства, Менеджмент, Господарське законодавство, Трудове право, Організація виробництва, Менеджмент персоналу, Економіка праці і соціально-трудові відносини, Охорона праці, Соціальна економіка, Прогнозування соціально-економічних процесів, Соціальна відповідальність, Економіка і організація інноваційної діяльності</p>
<p><i>Керівник відділу кадрів</i></p>	<p>Очолює роботу із забезпечення підприємства працівниками потрібних професій, спеціальностей і кваліфікації згідно з рівнем та профілем отриманої ними підготовки та ділових якостей. Керує розробленням перспективних і річних планів комплектування підприємства персоналом з урахуванням перспектив його розвитку, змін складу працюючих у зв'язку з упровадженням нової техніки та технології, механізації і автоматизації виробничих процесів, а також пуском виробничих об'єктів. Бере участь у роботі з прогнозування і визначення потреби в кадрах на основі планів економічного і соціального розвитку підприємства. Вирішує питання найму, звільнення, переведення працівників, контролює їх розстановку і правильність використання у підрозділах підприємства. Організує своєчасне оформлення приймання, переведення і звільнення працівників згідно з трудовим законодавством. Організує розроблення і реалізацію заходів, спрямованих на удосконалення керування кадрами на основі впровадження відповідної системи добору, розстановки кадрів, яка забезпечує відбір найбільш підготовлених працівників для ефективного виконання ними своїх обов'язків, профвідбір та професійну адаптацію кадрів, їх професійно-кваліфікаційне просування. Визначає і узагальнює підсумки роботи з кадрами, аналізує причини плинності, прогулів та інших порушень трудової дисципліни, готує пропозиції щодо усунення виявлених недоліків, закріплення кадрів, вживає заходів щодо працевлаштування вивільнених працівників.</p>	<p>Економіка підприємства, Менеджмент, Господарське законодавство, Трудове право, Організація виробництва, Менеджмент персоналу, Економіка праці і соціально-трудові відносини, Охорона праці, Соціальна економіка, Прогнозування соціально-економічних процесів, Соціальна відповідальність, Економіка і організація інноваційної діяльності</p>

Продовження табл. 1

1	2	3
	Організує табельний облік, складання і виконання графіків відпусток, контроль за станом трудової дисципліни в підрозділах підприємства і додержанням працівниками правил внутрішнього трудового розпорядку, розробляє заходи щодо поліпшення трудової дисципліни, зниження витрат робочого часу. Забезпечує складання встановленої звітності з обліку особового складу та роботи з кадрами.	

ВИСНОВКИ

Подібне формування навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів зі спеціальностей 051 «Економіка» і 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» сприяє цільовій підготовці практико-орієнтованих фахівців і, тим самим, підвищенню конкурентоспроможності випускників кафедри економіки і підприємництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Транспорт. Статистичні дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/tz/tz_rik/tz_u/ts_u.htm.
2. Shevchenko I.Yu. Basic problems of development of a transport complex of Ukraine / I.Yu. Shevchenko // Problems of social and economic development of business: Collection of scientific articles. Vol. 1. – Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2014. – P. 164-168.
3. Шевченко І.Ю. Теоретична модель підготовки практико-орієнтованих фахівців в умовах регіоналізації / І.Ю. Шевченко // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА. – 2016. – № 110. – С. 82-94.
4. Факультети і спеціальності. Харківський національний автомобільно-дорожній університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khadi.kharkov.ua/abiturijentu/fakulteti-i-specialnosti.html>.
5. Іванілов О.С. Економіка підприємств автомобільного транспорту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.С. Іванілов, І.А. Дмитрієв, І.Ю. Шевченко. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2017. – 632 с.
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників «Випуск 69. Автомобільний транспорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8202/8203/461965>.